

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta VM026:00/2021

Finnwatch esittää alla huomionsa valtiovarainministeriölle verotustietojen julkisuutta koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta.

Kyseessä on tärkeä ja kannatettava uudistus, joka parantaa julkisten verotietojen laatua ja oikeellisuutta. Tietojen laadun ja oikeellisuuden kannalta julkisuuden laajennus olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista ulottaa muutosverotietojen ohella verovapaisiin tuloihin, joiden puuttuminen julkisista verotiedoista heikentää tietojen informatiivisuutta merkittävästi.

Muutosverotuksen tietojen julkistaminen parantaa julkisten verotietojen laatua ja oikeellisuutta

Esitetyillä lakimuutoksilla saatetaan julkisiksi verotuksen päättymishetken jälkeen oikaistut verotiedot. Nykyisellään julkisia ovat ainoastaan verotuksen päättymishetken tiedot (nk. säännönmukaisen verotuksen tiedot). Nykytilanteessa verotuksen päättymishetken tiedot jäävät siis näkymään julkisissa tiedoissa, vaikka ne olisi myöhemmin todettu virheelliseksi ja tietoja olisi siksi oikaistu. Tämä heikentää verotietojen informatiivisuutta ja on ongelmallista myös henkilötietojen suojan ja oikeusturvan näkökulmasta.

HE-luonnoksessa esitetty ratkaisu, jossa julkisissa tiedoissa näkyisi jatkossa sekä säännönmukaisen verotuksen tiedot että verotuksen päättymisen jälkeen muuttuneet tiedot, on ehdottoman kannatettava. Muutosten näkyminen erillään alkuperäisistä säännönmukaisen verotuksen tiedoista mahdollistaa muutosten jälkikäteisen tarkastelun, ja voi näin toimia myös veronkiertoa ennaltaehkäisevänä tekijänä. HE-luonnoksen mukaan tietojen erillisellä esittämisellä voi olla myös harmaata taloutta ennaltaehkäisevä vaikutus.

Verotietojen laatua tällä hetkellä merkittävästi heikentävät verovapaat tulot saatettava samalla julkisiksi

Vaikka nyt esitetyt muutokset ovat ehdottoman kannatettavia, eivät ne puutu lainkaan julkisten verotietojen laatua ja oikeellisuutta eniten heikentävään ongelmaan: siihen, että tiedoista puuttuu kokonaan verovapaat tulot. Kyse ei ole pienestä osuudesta. Verohallinnon mukaan julkiset ansiotulotiedot pitivät vuonna 2019 sisällään vain 81 % kaikista ansiotuloista¹. Pääomatulojen puolella tilanne oli vielä huonompi: julkisissa tiedoissa näkyi vain 74 % pääomatuloista. Euromääräisesti yhteensä 13,3 miljardin euron pääomatuloista julkisten tietojen ulkopuolelle jäi vuonna 2019 peräti 3,4 miljardia euroa. Tämä vääristää

¹ Kts. Verohallinto: vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/lehdistotiedotteet/2021/veropäivä-keskiviikkona-julkiset-verotiedot-eivät-kerro-kaikkeaa-henkilön-tuloista/

etenkin suurituloisimpien julkisia tulotietoja, koska pääomatuloja (ml. verovapaita pääomatuloja²) saadaan eniten ylimmissä tuloluokissa.

On vaikea keksiä järkeviä perusteita sille, miksi verotettavien tulojen tulisi olla julkisia, mutta euromääräisesti ja saajamäärältään merkittävien verovapaiden tulojen tulisi olla salattuja. Nykyisellään julkisia verotietoja (niin tärkeitä kuin ne ovatkin) voidaan pitää jopa harhaanjohtavina, koska ne kertovat vain osatotuuden verovelvollisen tuloista. On hyvin todennäköistä, että esimerkiksi moni median julkaisemia verotietoja lukeva erehtyy luulemaan, että julkaistut tulot ja veroprosentit kuvastavat kyseessä olevien henkilöiden kokonaistuloja ja niistä laskettua kokonaisveroastetta. Verovapaiden tulojen puuttuminen heikentää siten merkittäväällä tavalla julkisten verotietojen laatua ja oikeellisuutta, joita nyt esitetyillä muutoksilla pyritään parantamaan. Verovapaiden tulojen saattaminen julkiseksi tulisi ehdottomasti sisällyttää lopulliseen hallituksen esitykseen.

Pidemmällä tähtäimellä nykyistä tulokäsitystä arvioitava kriittisesti

Pidemmällä tähtäimellä koko nykyistä tulokäsitystä tulisi tarkastella kriittisesti. Verovapaiden tulojen ohella julkisista verotiedoista ja monista tilastoista puuttuvat mm. holding-yhtiöihin kerrytettävät tulot ja muut sijoitusten realisoitumattomat arvonnousut sekä perinnöt ja lahjat, koska näitä erää ei nykyisellään katsota lainkaan tuloiksi. Tämä heikentää esimerkiksi tulonjakotilastojen informaatioarvoa, koska varsinkin suurituloisimpien kohdalla em. erien merkitys voi olla todella suuri. Realisoitumattomia arvonnousuja tai holding-yhtiöön kerrytettyjä tuloja ei myöskään veroteta omistajan tulona.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa nykyisen tulokäsityksen ongelmallisuus on herättänyt laajempaa keskustelua, ja presidentti Biden ehdotti hiljattain realisoitumattomien arvonnousujen saattamista veronalaisiksi kaikista varakkaimpien henkilöiden verotuksessa³. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään puuttumaan siihen, että kaikista varakkaimmat pystyvät tällä hetkellä kerryttämään kaikki tulonsa omistamiinsa yhtiöihin tai muihin sijoituksiin, ja siirtämään näin verotusta myyntihetkeen asti. Jos omaisuuden realisointitarvetta ei ole, veroja ei välttämättä makseta lainkaan henkilön elinaikana.

² Suurin yksittäinen verovapaa pääomatuloerä on listaamattomista osakeyhtiöistä nostetut verovapaat osingot. Näiden kokonaismäärä ylitti vuonna 2019 kaksi miljardia euroa. Vuonna 2020 summa on kasvanut entisestään. Reilun 2 miljardin euron verovapaasta osinkopotista 75 % maksettiin vuonna 2020 ylimpään tulodesiiliin kuuluville.

³ Ehdotuksen mukaan realisoitumattomista arvonnousuista perityt verot katsottaisiin myöhemmin myyntivoittoveron ennakkomaksuiksi eli pienentäisivät myyntihetkellä tapahtuvaa verotusta. Kts. esim. NY Times 28.3.2022: <https://www.nytimes.com/2022/03/28/us/politics/biden-billionaire-tax.html>